

Mi zavar engem a magyar könyvtárügyben?

Ambrus Zoltán

Ha csak az zavarna engem a magyar könyvtárügyben, hogy *Zsidai József* „irodalmi munkásságának részeként” „gondolatkísérletet” végez – e két ortopéd kifejezést átvéve a másodosztályú politikai zsurnalisztikából – akkor nemigen írnék innen, a végekről, hiszen megvan nekünk a magunk baja. Talán meghagyhatnám a Vár, a Szalai utca és VPK (Vörös Postakocsi) szakmai háromszögében ezt a kérdést is, abban a hitben, hogy ebből egyszer lesz még egyenlőszárú háromszög is. De mit tagadjam, engem régóta zavar valami önpusztító koncepciótlanság, konzervatívizmus az egyik oldalon és mucsai kapaszkodás a modernizációba a másikon.

Zavar a szakma kollektív reménykedése is, hol egy új korban, hol egy új személyben, hol egy új könyvtári törvényben.

Zavart, zavar engem az is, hogy a könyvtárügy minisztériumi irányításában ha egy főosztályvezető – aki nem sokat tett ezért a területért – rossz viszonyban van az osztályvezetőjével, akkor „elvi” alapon át lehet szervezni ezt a területet. Vagy az, hogy az érdekképviselői munkában is a személyes szimpátiák és antipátiák mentén szerveződnek a dolgok. Amikor szakmai érvek helyett régi, elfojtott érzelmek törnek elő, vagy ha egy intézkedésben, egy gesztusban mindjárt valami mögöttes szándékot vélnek felfedezni. De kétségbe ejt a központi szolgáltatások körüli huzavona, bizonytalanság is.

Szóval ebben a szükségszerű és meglehetősen indokolt átalakulásban a mindenki által igényelt kapaszkodók hiányoznak, a tiszta képletek, az igenek vagy a nemek.

De ezeket csak mi teremthetjük meg, kínlódhatjuk ki. Talán lehetne egy kicsit gyorsabban, talán lehetne egy kicsit célirányosabban, vagy időnként nagyobb empátiával, de megúsztatlan. Mint ahogy megúsztatlan mindaz, amivel *Zsidai József* indít: át kell alakulnia a könyvtárügynek, modernizálódnia és racionalizálódnia kell: *„Szakmailag túl sok a könyvtár, a szervezet elaprózott, sok a párhuzamosság, alacsony szinten drága a működés. A személyzet létszáma magas, következőképpen alacsony a munkabér, hasonlóan a szakmai felkészültség minősége is.”* Ezzel így ugye globalice (és meg főleg általánosságban) mindenki egyetérthet, de minden eleme, minden megállapítása érdekeket, személyeket sért, ha konkretizáljuk. Tegyük? Szerintem tegyük és sürgősen, mert különben külső erők (lásd: költségvetés, államháztartási reform, kincs-

tár) ezt úgyis megteszik. Egyet azonban ne tegyünk, ne tegyük azt, amit Zsidai József ajánl: áldozat bemutatása az Isteneknek, már nem igazán korszerű metódus, nem a legjobb marketing-technika, többször bebizonyosodott, hogy hatástalan, meg az is, hogy nem érik be ennyivel, valahogy megjön az étvágyuk. Egy modernizációt, meg sokszínűséget hirdető kormányzat alig várja az ilyen piacokonform megoldásokat. Egy milliárd elvonható? Vigyék végbe! Átcsoportosíthatjuk! De mibe, könyörgöm? Abba a korszerűsítetlen feneketlen hordóba, ami megmaradt? A jelenlegi OSZK-ba, a bizonytalan sorsú, mindenbe belekapó egyetemek özönébe? (Tényleg, mintha azt hallanám, hogy Magyarországon sok az egyetem, a főiskola, szétagolt a rendszer, nem racionális a finanszírozás, sok az átfedés, az erőforrások kihasználatlanok stb.) Kiosztjuk az iskolai könyvtárak között, oda ahol a 50-100 milliós költségvetésekből az igazgató egy fillért sem szán könyvre? És gondolhatja valaki komolyan, hogy ezt a pénzt majd visszaosztják, sőt ezt majd mi vegezzük el?

Nem, nem, még véletlenül sem!

De van ez a pénz egyáltalán?

Ha Zsidai József akár engem, akár más megyei igazgatót megkérdez: „*Mondjátok, mit költötök a szerintem túlhaladott hálózati elv indokolatlan életbentartására?*” Akkor elmesélnénk, hogy amit ő ért ezen, az már régen nincs, hogy van helyette egy csomó minden más, nem egykaptafára, nem paragrafusok alapján. Ha azt is megkérdeznék: „*Ugyan mibe kerül ez a tékozlás az ezer sebből vérző költségvetésnek?*” Akkor a nulla forint és a néhány millió közötti összeget mondanánk. Még keresni kellene a 250 milliót egy darabig!

Ha még ehhez hozzáteszem, a pénz önkormányzati forrásból jön és mint tudjuk, az önkormányzatot rá lehet beszélni, hogy pénzét ne költse a saját könyvtárára, de arra elég nehezen (pl. törvények) rábírható, ugyan utalja már a Magyar Tudományos Akadémiának. Majd lesz belőle valami – más. Elég ügyesek a mostani megyei urak is, több a lehetőségük és a fantáziájuk igen színes. Ugyan, nézné meg már valaki a költségtérítés című fejezetet!

Szóval üzenem Zsidai uramnak, bátyámnak: az a pénz le van nyúlva!

Hát, nézzük tovább: szakkönyvtárak! Ez énnekem bizonytalan terület, csak az bátorít, hogy a szerző is következetesen használja a kb-t (amikor egyébként tudható költségvetésükről ír), tehát kb. én is ismerem, mi lehet ottan, közkönyvtárosok mezei hada elől elzárva. Először is a történelem, mármint az intézmények létrejöttének és szerepvállalásának története, amit azért nem kellene figyelmen kívül hagyni. Itt így alakult, máshol meg másként. Nem lenne érdekesebb a funkció, a belső megújulási szándék és erő, valamint a használat, elfogadottság, továbbá az átadott, átadható szolgáltatások felől közelíteni? Ezek után is lenne bizonyára mit tenni, de hol nem, tessék mondani? Mi lenne az állományokkal? Szétosztanánk? Kinek? Hová? És miért éppen azt?

Tehát, ez is elég esetleges! Úgy érzem, nem jelentene szellemi erőlködést ilyen megalapozottsággal mondjuk a Miskolci Egyetemi Könyvtárról is kimondani a verdiktet.

Ennek mentén nem lehet racionalizálni, főleg nem pénzt spórolni. A megmaradó struktúrában ugyanúgy bennmarad a pazarlás, a párhuzamoság és a szakszerűtlenség minden lehetősége. Valahol máshol kellene az elásott eb után kutatni.

Nekem csak tippjeim vannak:

- ♦ Mibe kerül nekünk a dokumentumok feldolgozása?
- ♦ Mibe kerül az összehangolatlan számítógépesítés?
- ♦ Mennyibe kerülnek a párhuzamos nyilvántartások, a bizonyos könyvtártípusokban soha nem használt katalógusok építése?
- ♦ Mibe kerül a látszat és presztízsállományok gyűjtése?
- ♦ Mibe kerül a végzettségben rosszul struktúrált könyvtárosi állomány?
- ♦ Mennyibe kerülnek a senki által, soha nem használt bibliográfiák, ajánlójegyzékek?
- ♦ Mibe az igazgatók hobbija?
- ♦ Mennyibe a gépkocsivezetők, a titkárnők?
- ♦ Mennyit költünk (magán) telefonra?
- ♦ Mennyibe kerülnek és hol vannak a központi szolgáltatások?
- ♦ Mennyibe.....?
- ♦ Mennyibe.....?
- ♦ Miért?